

УДК 330.10:338

Міщук Є. В.

Криворізький національний університет

ВІД БЕЗПЕЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА ДО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РОЗВИТКУ:
ЕВОЛЮЦІЯ НАУКОВИХ ПОГЛЯДІВ

Проаналізовано відмінності між поняттями «безпечний розвиток підприємства» та «економічна безпека розвитку підприємства». Досліджено теоретичні питання сутності поняття «економічна безпека розвитку підприємства». Запропоновано її види.

Ключові слова: безпечний розвиток, економічна безпека, розвиток підприємства.

Постановка проблеми. Сучасна економічна наука характеризується постійними змінами, викликаними стрімким продукуванням нових знань, інтегруванням окремих економічних категорій у несприятелі їм галузі і навпаки, залученням в економіку понять із теорії систем тощо, а також синтезуванням різних понять і термінів. За таких умов на етапі формування знаходиться теоретико-методичний підхід до визначення економічної безпеки розвитку підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження теоретичних і практичних аспектів основних елементів безпеки економічного розвитку, безпечного економічного розвитку та економічної безпеки підприємства знайшли відображення у працях відомих учених: Ю.М. Якименко [1], Н.М. Пилипенко [2], Г.В. Єфімової, С.М. Марущак [3; 4], М.М. Кочевого [5] та ін. Визначаючи цінність їх наукових доробок, понятійно-категоріальний апарат, методологічні засади утворення складових та оцінювання безпеки економічного розвитку залишаються на стадії формування.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Єдиного погляду щодо трактування поняття «економічна безпека розвитку підприємства» та визначення його основних елементів сьогодні в економічній літературі немає, що зумовлює необхідність подальшого вдосконалення понятійного апарату. Додаткової уваги також потребує дослідження основних видів економічної безпеки розвитку в загальній структурі економічної безпеки підприємства.

Мета статті полягає в обґрунтуванні доцільності визначення в структурі економічної безпеки

підприємства «економічної безпеки розвитку» шляхом поєднання уявлень про розвиток підприємства у цілому та його економічну безпеку зокрема.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно з практичним досвідом науковця Ю.М. Якименко, у ситуації, коли бізнес-структура не розвивається, у неї стрімко скорочуються можливості виживання, опірність загрозам і пристосовність до змін зовнішнього і внутрішнього підприємницького середовища [1, с. 134]. При цьому на теоретичному рівні має місце певна неузгодженість понятійного апарату: вченими використовуються терміни «безпечний розвиток», «безпечність розвитку» та «безпека економічного розвитку». Визначаючи наукову цінність праці Н.М. Пилипенко, наведемо її як приклад понятійно-категоріальної невизначеності, оскільки в ній одночасно йдеться про кілька понять: «...від якісної, достовірної та вчасно проведеної оцінки стану економічної безпеки залежить забезпечення умов для стійкого розвитку підприємства. Отже, виникає необхідність у розробленні методичного підходу, який би давав можливість швидко та достовірно оцінити безпечність розвитку підприємства...» [2]. Зазначене потребує з'ясування змісту кожного з них із визначенням їх синонімічності або відмінностей.

Безпечний розвиток підприємства найбільше ототожнюється з певним процесом (табл. 1).

Основне упущення розглянутих дефініцій убачаємо у відсутності зв'язку між розвитком та економічною безпекою підприємства, а також у тому, що вони можуть суперечити один одному.

Таблиця 1

Дефініції поняття «безпечний розвиток»

Автор і джерело	Визначення поняття «безпечний розвиток»
Г.В. Єфімова, С.М. Марущак	1) Безпечний розвиток підприємства – це процес послідовних переходів системи господарювання від одного стану до іншого, якісно не гіршого, ніж попередній, унаслідок незворотних, спрямованих, закономірних змін техніки, технології, організації праці та управління, який передбачає продукування нових цілей та створення безпечних умов для переходу від однієї конкретної мети, досягнутої в процесі функціонування підприємства, до іншої. 2) Безпечний розвиток підприємства – це безупинний процес, результативність якого залежить від здатності підприємства мати високий рівень економічної безпеки, тобто створювати власними силами сприятливі для діяльності умови, що, своєю чергою, означає протистояння зовнішнім загрозам і запобігання внутрішнім.
М.М. Кочевий	1) Безпечний економічний розвиток являє собою систему кількісних та якісних параметрів економічного розвитку підприємства, що в комплексі відображають рівень такого розвитку. 2) Безпечний економічний розвиток підприємства – це система, яка включає основні напрями безпечного економічного розвитку: у сфері розвитку фінансів, клієнтів, інвестиційно-технологічної, персоналу та соціального розвитку, що і відображає її комплексність.
Ю.Л. Темчишина	Безпечний економічний розвиток підприємства в ринковому середовищі з глобалізаційними процесами визначається як динамічний збалансований економічний процес з урахуванням фінансових та соціально-економічних наслідків перспектив розвитку підприємства, який за рахунок системи управління забезпечує мінімізацію ризиків та зниження відчутності загроз зовнішнього стохастичного ринкового середовища.
С.М. Марущак	Безпечний розвиток підприємства може бути охарактеризований як безперервний процес пристосування господарської діяльності до мінливих чинників зовнішнього і внутрішнього середовища.

Джерело: складено автором на основі [3, с. 12; 4, с. 45; 5, с. 86–90; 6, с. 91; 7, с. 41]

Розмежування цих термінів показано М.М. Кочевим, який поняття «безпечний економічний розвиток підприємства» вбачає в динамічних процесах економічного розвитку, а сутність економічної безпеки характеризує зі статичного погляду [5, с. 86–90]. Аналогічна точка зору, але конкретизована для інноваційного розвитку, викладена Л.О. Волощук, зокрема інноваційний розвиток, розглядається нею переважно на засадах динамічного підходу – як процес, а економічна безпека підприємства, навпаки, розглядається переважно з позицій статичного підходу – як стан [8, с. 236]. Варто зауважити, що вітчизняні та зарубіжні вчені застосовують і процесний підхід до розкриття сутності поняття «економічна безпека», який переважно представляється у вигляді заходів щодо її забезпечення. При цьому І.Р. Набиванець, формуючи етимологію економічної безпеки, розглядає її як систему заходів (технічних, організаційних, операційних, правових та економічних) гарантування безпечного економічного розвитку [9, с. 374]. Проте ми вважаємо, що статус розвитку та безпеки не є сталим: він змінюється залежно від умов функціонування підприємства, цілей, завдань та інших особливих умов. Окрім того, ми додержуємося тернарного підходу, що як розвиток, так і економічна безпека характеризуються одночасно як стан, процес і ресурс.

Згідно з поглядами Г.В. Єфімової та С.М. Марущак, вибір стратегії безпечного розвитку підприємства здійснюється на основі рівня економічної безпеки [4, с. 48].

На увагу заслуговує робота І.П. Отенко та І.А. Яртим, де автори намагалися виділити п'ять груп показників оцінки рівня економічної безпеки в процесах розвитку підприємства [10]. Проте якщо такі три групи, як група показників результативності інвестиційно-інноваційної діяльності підприємства (до якої включені темпи зростання різних видів інвестицій та витрат), група показників ефективності виробничого потенціалу (виражені через темпи частки основних засобів, запасів у виробничому потенціалі та інші подібні їм), група показників інтелектуально-кадрового потенціалу (виражені переважно через коефіцієнти обороту персоналу), дійсно певним чином характеризують розвиток підприємства, то доцільність інших двох груп, а точніше їх наповненість окремими показниками, є суперечливою. Таке протиріччя полягає у тому, що поряд із показниками розвитку використовуються такі показники, які, на нашу думку, доцільніше було б виключити, оскільки вони відображають стан підприємства на конкретну дату (табл. 2).

Окрім того, вважаємо, що під час побудови системи показників необхідно конкретизувати розмите поняття «розвиток», а також окремо визначити показники відповідно до його різних класифікацій-

них ознак. Наприклад, можна окремо оцінювати показники розвитку за класифікацією, наведеною в роботі О.М. Вініченко, оцінивши показники форм, шляхів, ліній, достепенності, характеру росту, характеру змін, напряму, типу тренду, цілей зміни, складності змін, масштабу змін, індивідуальності [11, с. 51]. Укажемо, на нашу думку, на семантичну неузгодженість: усі перелічені класифікаційні ознаки названо видами розвитку. Тоді незрозуміло, до якої ознаки в такому разі належатимуть економічний, фінансовий, інвестиційний розвиток та ін. Вважаємо, необхідне додаткове розмежування на види (чим є вище перелічені нами) і типи, наведені у розглянутій класифікації. Пропонуємо також додатково оцінювати вектори розвитку. Крім того, під час розроблення методики оцінювання, на нашу думку, більш придатною є матрична форма поєднання різних видів і типів розвитку. Наприклад, визнаючи економічний розвиток, слід окремо оцінювати екстенсивний, циклічний, пульсаційний лінійний економічний розвиток, а окремо – революційний, структурний, елементарний економічний розвиток. Отже, необхідним є урахування в показниках оцінювання економічної безпеки поєднання різних комбінацій видів і типів розвитку.

Оригінальна позиція викладена в роботі [12]. Її автор, поділяючи динамічний погляд на сутність економічної безпеки підприємства та характеризуючи як спроможність економічної системи до самовиживання і стійкого розвитку в умовах дестабілізуючого впливу чинників зовнішнього і внутрішнього середовища, робить такі пропозиції:

- під час визначення рівня економічної безпеки підприємства орієнтуватися не на функціональні складники, а здійснювати оцінку за здатністю підприємства до стійкого розвитку;
- спроможність підприємства до розвитку на основі сформованих ним конкурентних переваг становить основу його подальшого безпечного розвитку;
- процеси розвитку є бажаними, але розвиток може нести певні загрози для підприємства, тому постає потреба у передбаченні найбільш безпечних векторів руху об'єкта розвитку [12].

Цікавим є дослідження, проведене Ю.О. Яровою та Л.П. Артеменко, у якому науковці стверджують, що тип розвитку підприємства визначається видом його безпеки і відображається в динаміці економічних показників [13]:

- обмежений перспективний розвиток – фінансова безпека в короткостроковому періоді (показники ліквідності, платоспроможності), фінансова безпека в довгостроковому періоді (структура капіталу, джерела формування для забезпечення запасами та витратами);
- просте відтворення – статична економічна безпека (показники стійкості тренду кінцевих результатів діяльності);

Таблиця 2

Критичний погляд на диференціацію показників за методикою І.П. Отенко та І.А. Яртим

Назва групи показників за І.П. Отенко та І.А. Яртим	Приклади показників, які характеризують, на нашу думку, стан підприємства на конкретну дату, а не розвиток	Приклади показників, що відображають окремі напрями розвитку підприємства
Показники фінансово-економічного стану підприємства (сама назва не пов'язана з розвитком)	Коефіцієнт автономії, коефіцієнти ліквідності	Темпи зростання оборотності дебіторської та кредиторської заборгованостей та ін.
Показники ефективності діяльності	Показники рентабельності активів, власного капіталу, продукції	Темпи зростання активів чистого прибутку, питомої ваги виробничих активів та ін.

Джерело: складено автором на основі [10]

– розширене відтворення, інтенсивний розвиток – динамічна економічна безпека (характеристики показників зміни ресурсного потенціалу, економічної доданої вартості, інтегрального рівня безпеки підприємства);

– стійкий розвиток, інноваційний розвиток – збалансована стійка безпека (параметри економічного потенціалу, частка ринку та конкурентоспроможності підприємства та окремих господарських одиниць).

Окремим блоком досліджень, що знайшов відображення в наукових колах, є дуальний зв'язок загроз і розвитку. З одного боку, виділяють загрози безпечному розвитку (наприклад [7, с. 41]: інформаційні, фінансові, кадрові, організаційні, інтелектуальні, промислові, екологічні, технологічні, податкові та ін.). З іншого боку, забезпечення безпечного розвитку господарської діяльності пов'язане зі зменшенням цих загроз [7, с. 37–38], а їх своєчасне виявлення сприяє зростанню економічної безпеки підприємства [14, с. 74].

У роботі О.В. Шляги зроблено низку важливих висновків: економічна безпека бізнесу перебуває під впливом загальної тенденції розвитку економіки держави та галузевих комплексів; урахування зовнішніх та внутрішніх загроз та джерел негативної їхньої дії, а також систематизація загроз економічній безпеці бізнесу дадуть змогу коригувати пріоритети розвитку бізнесу; необхідно більше уваги приділяти безпеці розвитку бізнесу та дослідженню впливу на неї різноманітних загроз [15].

Поєднання безпеки, розвитку та загроз має й таку інтерпретацію: метою діагностики економічної безпеки підприємства є ідентифікація станів бізнесу і можливості виникнення загроз за різних стратегій розвитку підприємницької діяльності, а також вибір інструментів досягнення стану економічної безпеки [16, с. 509]; для управління економічною безпекою потрібне розроблення порогових значень ключових індикаторів, що визначають напрями їхнього стратегічного розвитку [16, с. 514]; необхідне обґрунтування забезпечення економічної безпеки розвитку підприємства [16, с. 515]. Однак автори цієї праці, науковці Г.Ф. Азаренков і С.М. Сердечна, не розкривають зміст дефініції економічної безпеки стратегічного розвитку в їх розумінні, що ускладнює сприйняття запропонованого ним методичного інструментарію.

Крім семантично пов'язаних, але різних за змістом понять «безпека розвитку», «безпечний розвиток», «економічний розвиток», «безпека економічного розвитку», у науковій літературі достатньо уваги приділено зв'язку між економіч-

ною безпекою та іншими різними видами розвитку. Наприклад, вимогу стійкого розвитку розглядають як складник вимоги безпечного розвитку економіки [17, с. 30]. У роботі Є.О. Діденко йдеться про безпечний розвиток підприємства як провідне поняття та інноваційно-орієнтований розвиток – як другорядне [18]. Г. Сфімова, С. Марущак та М. Кочевий розглядали у своїх дослідженнях питання безпечного розвитку [3] та безпечного економічного розвитку підприємства [19], при цьому увагу акцентовано на впливі стану економічної безпеки на процеси інноваційного розвитку.

І.В. Афонін вважає, що розвиток полягає в «ефективному перерозподілі ресурсів насамперед інвестиційного характеру за напрямками, що забезпечують максимально високу конкурентоспроможність протягом максимального тривалого періоду, вдосконалювання товарів і послуг, у тому числі на базі існуючої корпоративної структури, вдосконалювання структури й систем керування підприємством, що призводить у підсумку до збільшення попиту на продукцію даного підприємства й розширення масштабів його господарської діяльності як у традиційних, так і в нових галузях» [20]. Конкурентоспроможність підприємства, своєю чергою, являє собою відносну характеристику, що відображає відмінності процесу розвитку даного підприємства від конкурентів як за ступенем взаємодії із зовнішнім оточенням і задоволення своїми товарами та послугами конкретної суспільної корисності, так і за ефективністю виробничої діяльності [21, с. 10]. Ми розглядаємо конкурентоспроможність також у контексті викладеного вище тернарного підходу.

Отже, крім безпечного розвитку, у визначеннях економічної безпеки застосовуються й інші його види і типи. Проведений аналіз таких дефініцій дав змогу поділити види розвитку на ті, які зазначено як причину (умову), й ті, які визначено як наслідок. На нашу думку, доцільно також зупинитися на видах розвитку, які використовують науковці в дефініціях економічної безпеки підприємства (табл. 3).

У роботах М.І. Камлика [37, с. 38] та Л.О. Кошембара [23, с. 5] стан розвитку підприємства окреслено як характеристику економічного та фінансового розвитку.

На увагу заслуговує економічна інтерпретація стадій фінансового розвитку підприємства, подана в роботі В.М. Бутиріної [38]: стадія зростання – найбільш сприятлива стадія фінансового розвитку; стадія стабілізації – підприємство розвивається, але недостатньо ефективно; стадія гальмування –

Таблиця 3

Види розвитку в наявних визначеннях економічної безпеки підприємства

Види розвитку, який є причиною (умовою), автор і джерело	Види розвитку, який є наслідком, автор і джерело
Розвиток підприємства (без конкретизації) (В.М. Гесць та ін.; Л.О. Кошембар; Н.Ю. Гічова)	Розвиток підприємства (без конкретизації) (М.І. Зубок, В.С. Рубцов, С.М. Яременко та ін.; З.Б. Живко; Ю.Г. Лисенко, С.Г. Міщенко; Д.С. Мацеха)
Стійкий – збалансований безупинний та сталий (І.А. Белоусова)	Стійкий – збалансований безупинний та сталий (І.А. Белоусова)
–	Стійкий розвиток (А.А. Меліхов)
	Прогресивний (або динамічний) науково-технічний і соціальний розвиток (В.І. Мунтіян; Т.М. Іванюта, А.О. Заїчковський; В.В. Горлачук; І.А. Белоусова)
	Динамічний розвиток (А.А. Одинцов; П.А. Колпаков)
	Сталий і ефективний розвиток (К.С. Горячева)

Джерело: складено автором на основі [22; 23; 24; 29; 25, с. 29; 26, с. 31; 27; 28, с. 154; 29, с. 17; 30; 31; 32; 33; 29, с. 17; 34, с. 45–46; 35; 36, с. 5]

підприємство розвивається неефективно, поставлені цілі не досягаються, а пріоритетною сферою фінансового розвитку, що забезпечує реалізацію стратегії, є формування достатнього рівня безпеки підприємства.

Серед науковців існує думка, що аналіз рівня економічної безпеки поділяється на два види: досягнення за минулий період та порогові значення життєздатності виживання організації в сучасних умовах [1, с. 135]. Проте ми не погоджуємося з таким твердженням. Чи можна вважати підприємство у безпеці, якщо воно не здатне розвиватися або якщо безпека є тимчасовою? Вважаємо, що ні. Як справедливо зазначає Н.М. Пилипенко, зниження прибутку, а деколи і відсутність, у поточному періоді можливе у разі проведення підприємством відповідних заходів щодо підвищення конкурентоспроможності заради значного його зростання у майбутньому [12]. У такому разі справедливо науковці виділяють поняття «безпеки розвитку».

Цікаво, що, як нами було показано вище, під час формування сутності не тільки економічної безпеки підприємства, а й безпосередньо безпеки

інноваційного розвитку використовують статичний (що, уточнюючи, називають результатним) підхід; згідно з ним, Л.О. Волощук визначає її як стан та оціночну характеристику потенціалу та результативності управління економічно-безпечним інноваційним розвитком, що має ознаки власне розвитку – позитивних змін стану підприємства, інноваційності та безпечності [8, с. 237].

Висновки. Таким чином, на основі проведеного дослідження, урахувавши тернарність понять «розвиток» і безпека, пропонуємо в структурі економічної безпеки підприємства розглядати окремо безпеку економічного стану як її статичну характеристику і безпеку економічного розвитку як її динамічну характеристику, у межах яких окремо диференціювати їх види і типи. При цьому останню пропонуємо розглядати в контексті двох груп: безпеку внутрішнього і безпеку зовнішнього розвитку підприємства. До першої групи важливо віднести безпеку організаційного розвитку, безпеку виробничого розвитку, безпеку фінансового розвитку, безпеку інвестиційного розвитку та безпеку інформаційного розвитку. До другої групи включаємо, насамперед, безпеку операцій злиття та поглинання.

Список використаних джерел:

1. Якименко Ю.М. Вибір підходу до оцінки економічної безпеки бізнесу в організації. Економіка. Менеджмент. Бізнес. 2015. № 3(13). С. 133–142.
2. Пилипенко Н.М. Розвиток методичних підходів до оцінки економічної безпеки підприємства. Ефективна економіка. 2017. № 12. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5953>.
3. Єфімова Г.В., Марущак С.М. Визначення категорій «економічна безпека підприємства» і «безпечний розвиток підприємства». Бізнес-Інформ. 2013. № 11. С. 8–13.
4. Єфімова Г.В., Марущак С.М. Планування безпечного розвитку підприємства на основі результатів діагностики рівня його економічної безпеки. Економіка: реалії часу. 2013. № 3. С. 43–49.
5. Кочевий М.М. Theoretical and methodological framework for integrated support for secure economic development of industrial enterprises. Актуальні проблеми економіки. 2013. № 12(150). С. 86–90.
6. Темчишина Ю.Л. Ризик як компонента активної дії в формуванні безпечного економічного розвитку виробничих підприємств в умовах глобалізаційних процесів. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 18: Економіка і право. 2014. Вип. 24. С. 86–92.
7. Марущак С.М. Безпечний розвиток підприємства в контексті запобігання загрозам його функціонування. Економіка та управління підприємствами. 2014. № 1. С. 36–42.
8. Волощук Л.О. Концептуальні засади управління економічно-безпечним інноваційним розвитком промислового підприємства та формування його аналітичних інструментів. Економіка: реалії часу. 2015. № 1(17). С. 234–241.
9. Набиванець І.Р. Етимологія та сутність категорії «економічна безпека». Науковий вісник НЛТУ України. 2014. Вип. 24.4. С. 371–377.
10. Отенко І.П. Оцінювання економічної безпеки в процесах розвитку підприємства. Бізнес-Інформ. 2013. № 11. С. 255–261.
11. Вінніченко О.М. Характеристика, види та сутність розвитку підприємства. Агросвіт. 2015. № 15. С. 49–57.
12. Pilipenko N.M. Economic security as a dynamic characteristic of an enterprise. Economy and society. 2017. № 10. С. 338–342.
13. Ярова Ю.О., Артеменко Л.П. Структура економічної безпеки підприємства в умовах кризи. Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». 2016. № 13. С. 257–263.
14. Немченко В.В., Зеленьяк В.В. Ризики інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства. Економіка харчової промисловості. 2015. Т. 7. Вип. 4. С. 73–78.
15. Шляга О.В. Класифікація загроз економічній безпеці бізнесу II Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Безпекознавство: теорія та практика» (15 березня – 15 квітня 2014 р.); Східноукраїнський національний університет ім. Володимира Даля. 2014. URL: http://thesis.at.ua/publ/bezpekoznavstvo_teoriya_ta_praktika/shljaga_o_v_klasifikacija_zagroz_ekonomichnij_bezpeci_biznesu/4-1-0-162.
16. Азаренков Г.Ф., Сердечна С.М. Формування аналітичного інструментарію забезпечення економічної безпеки стратегічного розвитку підприємства. Молодий вчений. 2017. № 5(45). С. 508–517.
17. Рохчин В.Е., Кмаров А.Э., Далгатова А.Э. Проблемы экономического развития промышленных предприятий. Экономика предприятий, регионов и отраслей. ГРНТИ, 2013. С. 26–32.
18. Діденко Є.О. Управління економічною безпекою підприємства на основі формування стратегії його безпечного розвитку. Формування ринкових відносин в Україні. 2015. № 5(168). С. 35–40.
19. Кочевой М.М. Организационно-экономический механизм управления безопасным экономическим развитием промышленных предприятий: автореф. дис. ... кандидата экономических наук: 08.00.04 «Экономика та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)». Одеса: ОНПУ, 2013. 20 с.
20. Афонин И.В. Управление развитием предприятия: Стратегический менеджмент, инновации, инвестиции, цены: учебное пособие. Москва: Дашков и Ко, 2002. 380 с.
21. Бурмака М.М., Бурмака Т.М. Управління розвитком підприємства (на прикладі підприємств будівельної галузі): монографія. Харків: ХНАДУ, 2011. 204 с.
22. Геєць В.М., Кизим М.О., Клебанова Т.С., Черняк О.Ш. Моделирование экономической безопасности: держава, регион, предприятие: монография. Харків, 2006. 240 с.
23. Кошембар Л.О. Механізм удосконалення системи економічної безпеки суб'єктів господарювання на основі оптимізації оподаткування: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец.21.04.02; Університет економіки та права «Крок». К., 2009. 21 с.
24. Гічова Н.Ю. Діагностика економічної безпеки підприємства. Економіка: проблеми теорії та практики. 2004. Вип. 247. Т. IV. С. 634–636.

25. Зубок М.І., Рубцов В.С., Яременко С.М. та ін. Економічна безпека суб'єктів підприємництва: навч. посіб.; за ред. М.І. Зубка. Київ, 2012. 226 с.
26. Живко З.Б. Економічна безпека підприємства: сутність, механізми забезпечення, управління: монографія. Львів: Ліга-Прес, 2012. 256 с.
27. Лысенко Ю.Г., Мищенко С.Г., Руденский Р.А. и др. Механизмы управления экономической безопасностью. Донецк: ДонНУ, 2002. 178 с.
28. Мацеха Д.С. Економічна безпека підприємства. Вісник соціально-економічних досліджень. 2013. Вип. 1(48). С. 128–133.
29. Белоусова І.А. Управлінський облік – інформаційна складова системи економічної безпеки підприємства: монографія. Київ: Дорадо-Друк, 2010. 432 с.
30. Мелихов А.А., Камышникова Э.В. Эволюция подходов к содержанию категории «экономическая безопасность предприятия». Вісник Приазовського державного технічного університету. 2009. № 19. С. 316–319.
31. Мунтіян В.І. Економічна безпека України: монографія. К.: Квіц, 1999. 464 с.
32. Іванюта Т.М., Заїчковський А.О. Економічна безпека підприємства: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 256 с.
33. Горлачук В.В., Яненкова І.Г. Економіка підприємства: навч. посіб. Миколаїв: ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. 344 с.
34. Одинцов А.А. Экономическая и информационная безопасность предпринимательства: учеб. пособ. для вузов. Москва: Академия, 2008. 336 с.
35. Колпаков П.А. Система экономической безопасности фирмы. Экономика и менеджмент инновационных технологий. 2013. № 1. URL: <http://ekonomika.snauka.ru/2013/01/1567>.
36. Горячева К.С. Механизм управління фінансовою безпекою підприємства: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами»; Київський нац. ун-т технологій та дизайну. Київ, 2006. 16 с.
37. Камлик М.І. Економічна безпека підприємницької діяльності: економіко-правовий аспект: навч. посіб. Київ: Атіка, 2005. 432 с.
38. Бутиріна В.М., Верещаєва Г.А. Визначення фінансової стратегії розвитку підприємства. Науковий вісник НЛТУ України. 2011. № 21. С. 177–182.

Мищук Е. В.

Криворожский национальный университет

ОТ БЕЗОПАСНОГО РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЯ ДО ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ РАЗВИТИЯ: ЭВОЛЮЦИЯ НАУЧНЫХ ВЗГЛЯДОВ

Резюме

Проанализированы различия между понятиями «безопасное развитие предприятия» и «экономическая безопасность развития предприятия». Исследованы теоретические вопросы сущности понятия «экономическая безопасность развития предприятия». Предложены виды экономической безопасности развития предприятия.

Ключевые слова: безопасное развитие, экономическая безопасность, развитие предприятия.

Mishchuk I. V.

Kryvyi Rih National University

FROM SAFE DEVELOPMENT OF ENTERPRISE TO ECONOMIC SAFETY OF DEVELOPMENT: EVOLUTION OF SCIENTIFIC VIEWS

Summary

The differences between the concepts of «safe enterprise development» and «economic security of enterprise development» are analyzed. The theoretical issues of the essence of the concept of "economic security of enterprise development" are investigated. Types of economic security of enterprise development are offered.

Key words: safe development, economic security, enterprise development.